

Jeśli władza rodzicielska nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody **albo jeśli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w sposób rażący zaniedbują swoje obowiązki wobec dziecka** (wyjazd i zerwanie kontaktu, brak zainteresowania sprawami dziecka) **Sąd opiekuńczy pozbawi rodziców władzy rodzicielskiej art. 111 kro.** Pozbawienie może być orzeczone również do jednego z rodziców, wtedy drugie wykonuje władzę rodzicielską

Natomiast **nienależyte wykonywanie władzy rodzicielskiej** to nadużywanie tej władzy skutkujące szkodą dziecka, a także rażące zaniedbywanie przez rodziców obowiązków względem dziecka

Nadużywanie władzy rodzicielskiej jest pojęciem bardzo szerokim :

- *wychowywanie dziecka we wrogości do drugiego rodzica*
- *pozbawienie przez ojca kilkuletniego dziecka naturalnego środowiska rodzinnego i bezpośredniej opieki matki oraz możliwości wychowywania się wspólnie z małoletnim rodzeństwem oraz zatrzymanie go na stałe - wbrew woli matki - w obcym kraju (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 października 1970 roku, III CRN 181/70, OSNC 1971/6/107),*

Orzeczenie Sądu Najwyższego III CRN 204/77 z dnia 30 sierpnia 1977 r, który przyjął, że:

"Uniemożliwienie utrzymania właściwego kontaktu osobistego pomiędzy rodzicem a dzieckiem narusza w zasadzie interes małoletniego i może stanowić przyczynę uzasadniającą zmianę prawomocnego postanowienia regulującego wykonywanie władzy rodzicielskiej"

Rażące zaniedbanie swoich obowiązków względem dziecka. Zaniedbanie obowiązków, jeśli nie jest rażące, powinno mieć skutki w postaci ograniczenia władzy rodzicielskiej. Jeśli jednak zaniedbanie jest rażące, koniecznym staje się odebranie władzy rodzicielskiej. W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1997 r., sygn. akt III CKN 122/97, czytamy, że: „Przepis art. 111 § 1 k.r.o. wyróżnia trzy przyczyny pozbawienia władzy rodzicielskiej, w tym m.in. rażące zaniedbanie przez rodziców obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej. Do pozbawienia władzy rodzicielskiej z powołaniem się na tę przyczynę upoważniają sąd tylko takie zaniedbania obowiązków względem dziecka, które mogą być zakwalifikowane jako rażące. Muszą to być więc zaniedbania poważne lub zaniedbania o mniejszej wadze, lecz nacechowane nasileniem złej woli, uporczywością i nieporadnością”.

W najpoważniejszych wypadkach może wchodzić w grę zastosowanie art. 111 k.r.o. (pozbawienie władzy rodzicielskiej). W orzecznictwie Sądu Najwyższego można dostrzec oceny dopuszczające taką możliwość. Np. w postanowieniu z dnia 1 października 1998 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że za **nadużycie władzy rodzicielskiej i rażące zaniedbywanie** wynikających z niej obowiązków w rozumieniu **art. 111 § 1 k.r.o. może być uznane celowe izolowanie dziecka i jego psychiczne sobie podporządkowywanie (I CKN 834/98, OSNC 1999/4/72).** – dotyczy to matek , które manipulują dzieckiem

orzeczenie Sądu Najwyższego, które jako ujemną okoliczność wskazuje wpajanie dziecku uczucia niechęci lub nienawiści do drugiego z rodziców, a zatem jest relewantne dla omawianego zagadnienia (orzeczenie z 2 grudnia 1957 r., I CR 1045/56, OSN 1959, Nr III, poz. 76)

postanowienie z dnia 30 sierpnia 1977 r., III CRN 204/77, w którym Sąd Najwyższy, wskazując na związek pomiędzy władzą rodzicielską a kontaktami osobistymi rodziców z dzieckiem, stwierdził, że uniemożliwienie utrzymania właściwego kontaktu osobistego pomiędzy rodzicem a dzieckiem narusza w zasadzie interes małoletniego i może stanowić przyczynę uzasadniającą zmianę prawomocnego postanowienia regulującego wykonywanie władzy rodzicielskiej.

art. 109

§ 1. Jeżeli **dobro dziecka** jest zagrożone, sąd opiekuńczy **wyda odpowiednie zarządzenia**.

§ 2. Sąd opiekuńczy może w szczególności: 1) zobowiązać rodziców oraz małoletniego do określonego postępowania lub skierować rodziców do placówek albo specjalistów zajmujących się **terapią rodzinną**

art. 111

§ 1. Jeżeli władza rodzicielska nie może być wykonywana z powodu **trwałej przeszkody** albo jeżeli rodzice **nadużywają władzy rodzicielskiej** lub w sposób rażący **zaniedbują swe obowiązki względem dziecka**, sąd opiekuńczy **pozbawi rodziców władzy rodzicielskiej**. Pozbawienie władzy rodzicielskiej może być orzeczone także w stosunku do jednego z rodziców

W niektórych orzeczeniach Sąd Najwyższy wskazywał też na związek pomiędzy władzą rodzicielską a kontaktami osobistymi rodziców z dzieckiem. W postanowieniu z dnia 30 sierpnia 1977 r., III CRN 204/77 (nie publ.) przyjął, że **uniemożliwienie utrzymania właściwego kontaktu** osobistego pomiędzy rodzicem a dzieckiem **narusza w zasadzie interes małoletniego** i może stanowić przyczynę uzasadniającą zmianę prawomocnego postanowienia regulującego wykonywanie władzy rodzicielskiej (art. 577 k.p.c.).

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 14 czerwca 1988 r., III CZP 42/88 (OSNC 1989, nr 10, poz. 156), podzielając pogląd, że sfera osobistej styczności z dzieckiem pozostaje poza władzą rodzicielską i **nie wpływa w niczym na uszczuplenie jej zakresu**. Podkreślił, że władza rodzicielska - co wynika z całokształtu przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, a zwłaszcza art. 95 § 1, art. 96 i art. 98 § 1 - stanowi ogół obowiązków i praw względem dziecka, mających na celu zapewnienie mu należytej pieczy i strzeżenie jego interesów. **Zakres władzy rodzicielskiej nie oznacza wyłączności rodziców w stosunku do dziecka i powinna być ona wykonywana tak, jak tego wymaga dobro i**

interes dziecka. Jest rzeczą oczywistą, że rodzicom przysługuje prawo do osobistej styczności z dzieckiem, jest ono ich prawem osobistym i niezależnym od władzy rodzicielskiej. Przysługuje ono rodzicom mimo pozbawienia ich władzy

rodzicielskiej, jej zawieszenia lub ograniczenia. Pozbawienie lub ograniczenie tych kontaktów wymaga odrębnego orzeczenia przez sąd, takie bowiem uregulowanie zostało zawarte w odrębnym przepisie kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (art. 113).

Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy także w postanowieniu z dnia 5 maja 2000 r., II CKN 761/00 ("Przegląd Sądowy" 2001, nr 9, s.122), stwierdzając, że **władza rodzicielska stanowi ogół obowiązków i praw względem dziecka mających na celu zapewnienie mu należytej pieczy i strzeżenie jego interesów**. Rodzice mają jednak względem dziecka także prawa i obowiązki nieobjęte władzą rodzicielską, niestanowiące jej elementu, jak np. **prawo do osobistej styczności z dzieckiem**

Podobnie w uzasadnieniu postanowienia z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1115/00, Sąd Najwyższy przyjął, że **prawo do osobistej styczności rodziców z dzieckiem nie jest elementem władzy rodzicielskiej; wynika ono z więzi rodzinnej łączącej rodziców z dzieckiem i przysługuje rodzicom także w razie pozbawienia ich władzy rodzicielskiej**. Stosownie do art. 113 § 1 k.r.o., przesłanką zakazania rodzicom osobistej styczności z dzieckiem jest jego dobro. **Dobro to należy rozumieć szeroko. Dobru dziecka nie służy zerwanie osobistej styczności rodziców z dzieckiem**, nawet gdy nie wykonują oni władzy rodzicielskiej lub zachodzą podstawy do pozbawienia ich wykonywania tej władzy (art. 111 § 1 k.r.o.). Ze względu na charakter prawa do osobistej styczności z dzieckiem, odebranie rodzicom tego prawa może nastąpić wyjątkowo, np. gdy utrzymywanie osobistych kontaktów rodziców z dzieckiem zagraża jego życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu lub wpływa demoralizująco na dziecko. W razie braku porozumienia rodziców co do utrzymywania osobistych kontaktów z dzieckiem, uregulowanie w tym zakresie może nastąpić na mocy orzeczenia sądu opiekuńczego, wydanego na wniosek jednego z rodziców lub z urzędu (art. 109 § 2 pkt 1 k.r.o. i art. 570 k.p.c.).

Tak więc sfera osobistej styczności pozostaje poza władzą rodzicielską i nie wpływa w niczym na uszczuplenie jej zakresu. Wynika to jednoznacznie z uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 1968 r. (III CZP 70/66 – OSNCP 1968, z. 5, poz. 77),

Postanowienie SN z 07.06.1967 III CR 84/67- przepis art. 109 kro nie uzależnia wydawania potrzebnych zarządzeń od przyczyn nienależytego wykonywania władzy rodzicielskiej, lecz zmierza do usunięcia wszelkiego rodzaju źródeł zagrożenia dobra dziecka

postanowieniu z dnia 13.09.2000 II CKN 1141/00 gdzie stwierdził, że z treści art. 109§1 kro wynika wręcz dyrektywa **profilaktycznego działania sądu** nakazująca podjęcie ingerencji w sferę władzy rodzicielskiej już w razie **zagrożenia dobra**

dziecka, by zapobiec ujemnym skutkom niewłaściwego lub nieudolnego jej sprawowania.

Uchwała SN Uchwała SN z 28.8.2008 r., III CZP 75/08

Jeżeli zobowiązany do oddania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej nie zastosuje się do postanowienia sądu, wówczas na wniosek uprawnionego, **sąd zleci przymusowe odebranie tej osoby kuratorowi sądowemu**, który może uzyskać pomoc policji, w razie zaś przeszkód na skutek czynności przedsięwziętych w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu kurator zawiadomi prokuratora.